

Asia: VN/32853/2024

## **Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi elintarvikemarkkinalain ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 6 §:n ja 5 luvun 2 §:n muuttamisesta**

### **Lausunnonantajan lausunto**

#### **1. Lausunnonantajan yleiset huomiot koko esityksestä**

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi (myöhemmin esitys) ehdotetaan muutettavaksi elintarvikemarkkinalakia sekä oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettua lakia. Esityksen mukaan elintarvikemarkkinalakia on tarpeen täydentää, siten että lakiin lisätään säännöksiä, jotka koskevat tiettyjä ongelmalliseksi havaittuja sopimusehtoja ja -käytäntöjä. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi ostajalle velvollisuus neuvotella tavarantoimittajan kanssa sopimuksen sisällöstä uudelleen poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi. Lisäksi lakiin lisättäisiin yleissäännös, jonka avulla Elintarvikemarkkinavaltuutettu voisi puuttua valvonnassaan sellaisiin heikomman osapuolen kannalta haitallisiin sopimusehtoihin ja -käytäntöihin, joita ei ole nimenomaisesti kielletty elintarvikemarkkinalaissa. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutosta oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettua lakia siten, että Elintarvikemarkkinavaltuutettu voisi hakea markkinaoikeudelta kiellon määräämistä ostajalle jatkaa neuvotteluvoimaltaan heikompien tavarantoimittajien kannalta kohtuuttoman sopimusehdon tai sopimuskäytännön käyttämistä. Edellä mainitut muutokset Elintarvikemarkkinalain muutosehdotukset 3a§ (neuvottelut poikkeuksellisten olo-suhteiden johdosta) ja 4a (neuvotteluvoiman väärinkäyttö), 4b§ (kielto edellyttää tiettyjä tieto-ja) ja 4c § (ostajan tuotemerkin suosiminen) koskevat myös hankintasopimuksia, jossa ostajana on viranomainen (hankintayksikkö).

Hansel toteaa, että muutoksen tavoite on hyvä, kuten aiemmissakin elintarvikemarkkinalain muutoksissa. Kohtuuttomien sopimusehtojen kieltä ja sitomattomuus sisältyy useisiin lakeihin mm. oikeustoimilakiin. Hansel toteaa, että kohtuuttomat sopimusehdot eivät ole tarkoituksenmukaisia ja haittaavat myös kilpailua. Lakiuudistuksen yhteydessä on kuitenkin huomioitava, että sopimuksen sitovuus on myös tärkeä periaate ja sopimusehtojen muuttaminen kesken sopimuskauden ilman molempien osapuolten hyväksyntää on poikkeuksellista ja julkisissa hankinnoissa lain julkisista

hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (myöhemmin hankintalaki) mukaan vain rajatusti mahdollista.

## **2. Huomiot esityksen vaikutuksista**

-

## **3. Huomiot luvusta suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys**

-

## **4. Muut huomiot perusteluista**

Hansel toteaa, että julkisia hankintoja koskevia hankintasopimuksia ei voi täysin rinnastaa kahden elinkeinonharjoittajan välisiin sopimuksiin. Hankintalain 136 § mahdollistaa jo hankintasopimuksen muuttamisen perustuen muuttuneisiin olosuhteisiin. Muuttamisesta tulee ilmoittaa julkisesti ja muutoksesta voi tehdä valituksen markkinaoikeuteen, jolloin muutokset ovat hankintalain periaatteiden mukaan avoimia ja läpinäkyviä ja markkina voi reagoida niihin.

Hankintalain tavoitteena on mm. tehostaa julkisten varojen käyttöä, edistää laadukkaiden, innovatiivisten ja kestävien hankintojen tekemistä sekä turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuoliset mahdollisuudet tarjota tavaroita, palveluja ja rakennusurakoita julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa. Hansel toteaa, että hankintasopimuksissa liian tiukat sopimusehdot saattavat lisäksi nostaa hintoja ja vähentää tarjousten määrää.

Hankintayksikön tulee määritellä tarjouspyynnössä keskeiset sopimusehdot, kuten hinnantarkistuksia koskevat sopimusehdot. Julkisissa hankinnoissa tulee myös huomioida, että hankintayksiköille on tärkeää, että kilpailutetut hinnat eivät ennakoimattomasti nouse sopimuskaudella ja tämä voidaan varmistaa toimivilla sopimusehdoilla. Hintojen ennakoimaton nousu sopimuskaudella ei tehosta julkisten varojen käyttöä vaan päinvastoin. Osana hyvää kilpailutusprosessia tulee käydä markkinavuoropuhelua, jotta sopimusehdot ovat sopimuskaudella kaikille sopimusosapuolille toimivat. Hankintasopimuksen keskeiset ehdot tulee lain mukaan olla jo tarjouspyynnössä, ja tarjoajat pystyvät näin ottamaan ne huomioon mm. hinnoittelussa. Hankintasopimukset sisältävät siten hinnat, hinnanmääräytymisperusteet, irtisanomisehdot, mahdolliset sopimusmuutosehdot ja muut keskeiset sopimusehdot ja ne ovat tiedossa jo tarjouskilpailussa.

## **5. Huomiot 1 §:stä Soveltamisala säännöskohtaisine perusteluineen**

-

## **6. Huomiot 1 a §:stä Säännökset, joita sovelletaan riippumatta muutoin sovellettavasti laista säännöskohtaisine perusteluineen**

-

## **7. Huomiot 1 b §:stä Lain tarkoitus säännöskohtaisine perusteluineen**

Viranomainen (Hankintayksikkö) ei ostajana automaattisesti ole hankintasopimuksen vahvempi osapuoli.

## **8. Huomiot 2 §:stä Määritelmät säännöskohtaisine perusteluineen**

-

## **9. Huomiot 2 e §:stä Kaupalliset kostotoimet säännöskohtaisine perusteluineen**

-

## **10. Huomiot 3 a §:stä Neuvottelut poikkeuksellisten olosuhteiden johdosta säännöskohtaisine perusteluineen**

Hansel toteaa, että hankintalain 136 §:n suhde elintarvikemarkkinalain muutosesitykseen tulee myös arvioida koskien hankintayksiköiden elintarvikesopimuksia. Esityksessä on todettu, että hankintalaki sisältää sopimuksen muuttamista koskevan säännöksen, mutta muutoksen ja hankintalain 136 §:n soveltamisjärjestys ei Hanselin näkemyksen mukaan käy ilmi ehdotetusta 3a:stä eikä sen perusteluista. Hansel toteaa, että hankintalain 136 §:ää tulee soveltaa ensisijaisesti, jos olosuhteet muuttuvat sopimuskaudella. Hansel näkee ongelmallisena, jos 3a §:n neuvotteluja vaaditaan, vaikka on selvää, että 136 §:n mukaiset edellytykset sopimusmuutokselle ei täyty.

## **11. Huomiot 4 a §:stä Neuvotteluvoiman väärinkäyttö säännöskohtaisine perusteluineen**

Esityksessä on todettu, että hankintalaki sisältää sopimuksen muuttamista koskevan säännöksen, mutta muutoksen ja hankintalain 136 §:n soveltamisjärjestys ei Hanselin näkemyksen mukaan käy ilmi ehdotetusta 4a §:stä eikä perusteluista. Hansel toteaa, että hankintalain 136 §:ää tulee soveltaa ensisijaisesti, jos olosuhteet muuttuvat sopimuskaudella. Hansel näkee ongelmallisena, jos sopimusmuutoksia vaaditaan, vaikka on selvää, että 136 §:n mukaiset edellytykset sopimusmuutokselle ei täyty.

## **12. Huomiot 4 b §:stä Kielto edellyttää tiettyjä tietoja säännöskohtaisine perusteluineen**

-

## **13. Huomiot 4 c §:stä Ostajan tuotemerkin suosimisen kielto säännöskohtaisine perusteluineen**

Hansel toteaa, että yksilöityjen tuotemerkkien vaatiminen julkisissa hankinnoissa on kielletty.

## **14. Huomiot 5 §:stä Elintarvikemarkkinavaltuutettu ja 7 §:stä valvonta säännöskohtaisine perusteluineen**

-

## **15. Huomiot 10 §:stä Huomautus, 11 §:stä Julkinen varoitus ja 11 a §:stä Elintarvikemarkkinavaltuutetun asettama kielto säännöskohtaisine perusteluineen**

-

## **16. Huomiot 11 b §:stä Markkinaoikeuden asettama kielto ja 12 §:stä Elintarvikemarkkinavaltuutetun oikeus hakea markkinaoikeudelta kiellon määräämistä säännöskohtaisine perusteluineen**

-

**17. Huomiot siirtymäsäännöksestä**

-

**18. Huomiot 12 a §:stä seuraamusmaksu ja 13 b §:stä Viranomaisten välinen tietojenvaihto säännöskohtaisine perusteluineen**

-

**19. Huomiot Oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain muuttamisesta säännöskohtaisine perusteluineen**

-

Päivike Maarit  
Hansel Oy